

РОЗДІЛ 1

Височінь блакитного небосхилу, прозираючи крізь пишні крони вікових дубів, неначе заворожувала. Золоті промені сонця, незважаючи на густе, однак уже пожовкле листя, глибоко проникали в царство цих титанів. Вони немов чародійством — своїм світлом — осяювали як вигнуті гілки велетнів, так і низькі чагарники, смарагдову траву, запашні ягоди й вузьку стежку, по якій саме йшли, із захопленням розмовляючи, супутники: молодий міцний хлопець середнього зросту й білява дівчинка років десяти. Звуки лісу, ті, що здатні злякати: клич диких звірів, скрипіння старих гілок; і ті, що спроможні повернути в душу гармонію: спів птахів, тріск комах і приємний шурхіт листя, наповнювали серця подорожан особливою любов'ю до цього місця. Компанія ж вірного мисливського пса, який супроводжував їх, додавала дівчинці впевненість у своїй захищеності, а її юному азартному дядькові гарантувала чудовий фінал у полюванні на фазанів.

— Купер, молодець, мій хлопчику! — дзвінко розсміявшись, похвалила собаку дівчинка, щойно він підніс ціпок, який вона йому кинула.

— Усе, дорогенька Холлі, більше не візьму тебе зі собою, — пригрозив молодий мисливець і, лукаво посміхнувшись, додав: — Поглянь-но на мого пса. Бідолаха геть утомлений. Щоразу після гри з тобою йому вже не до полювання.

— Дядьку Міллард, невже й справді не будете брати мене? Але чим же тоді я займатимуся, приїжджаючи у гості до вас і бабусі? — щиро здивувалася дівчинка.

— О, мила, здається, що музикою. Вчора я чув, як твої батьки обговорювали саме цей варіант.

— Я так і думала, дядечку, — насупила брови дівчинка. — Тільки-но Фішери похваляться новими вміннями своєї дочки Лілі, як моя матінка відразу вимагає і від мене того самого. А останнє, чому почала вчитися Лілі, — це грі на роялі.

— О, в цьому нема нічого дивного, інколи ми всі стаємо бранцями суспільної моди на що-небудь. Але хочу зауважити: твоя мати з дитинства навчалася музиці й полюбила її. Ось і не дивно, що тепер, коли Фішери нагадали їй про це, вона захотіла й у тобі пробудити інтерес до цього прекрасного виду мистецтва. А, крім того, вважаю, що для справжньої леді, якою ти найближчим часом станеш, таке вміння не буде зайвим, — молодик підбадьорливо торкнувся рум'яної щічки Холлі.

Дівчинка в сумніві знизала плечима. Цієї миті Купер нервово потягнув носом повітря й нашорошив вуха, мабуть, учув фазана і поспішив у кущі. Міллард ув азартному передчутті полювання скинув із плеча рушницю і став уважно стежити за високою худою спиною своєї лягавої, яка вміло прокладала собі шлях у високій траві.

А в садибі тим часом інші члени сім'ї, скориставшись відсутністю Мілларда та Холлі, почали обговорювати тему не тільки незабарних музичних уроків юної леді, а й майбутнього її молодого дядька. Містер Елфі Тейлор, батько дівчинки, після смерті містера Томаса Неша, її дідуся, дедалі частіше відчував нестримне бажання брати на себе роль глави сімейства, попри те, що саме цю роль старий заповів своєму єдиному та улюбленому синові Мілларду. Елфі був людиною гарячою, але з безсумнівною діловою хваткою і представницькою зовнішністю. Він завжди дотримувався моди, був у курсі всіх найважливіших новин. Його з радістю приймали у багатьох шанованих сімействах Лондона. А ось удова, місіс Джессі Неш, була від народження особою м'якою. Як й інші леді вікторіанської епохи, вона любила вишивати, грати на роялі, співати та слухати

вірші, під які останнім часом, на жаль, починала засина-ти. Через надмірну опіку дбайливого чоловіка ця жінка на-віть у свої поважні роки майже не знала життя, а тому, втративши Томаса, стала охоче дослухатися до порад зятя. Її дочка Дейзі, мати Холлі, була задоволена такою довірою до свого обранця, котрого дуже кохала і щоразу із замилу-ванням ловила кожне його слово. Вона не була красунею, але мала відмінний смак, горду поставу і вміла по-модному поліпшити свою зовнішність за допомогою чудового вбрання. Її ж талан вести світські бесіди захоплював Елфі й часто робив Дейзі прекрасною співницею в його хитрих іграх, у яких вона охоче брала участь.

Цієї осені подружжя Тейлорів збиралося вирушити в навколосвітню подорож. А доньку на час своєї відсутності вони вирішили доручити бабусі.

— Матінко, залишаючи Холлі у вас на кілька місяців, ми з Елфі просто зобов'язані попросити вас вплинути на Мілларда. Ось, наприклад: це полювання... Навіщо він бере її зі собою? Ну, до чого юній дівчинці настільки грубе заняття? У тому суспільстві, в якому ми бачимо її майбутнє, уроки з малювання, танців та музики стануть їй у пригоді куди скоріше і будуть набагато кориснішими. Звичайно, сьогодні ми знову дозволили їй піти, але надалі не бажаємо, щоб це повторювалось. Однак боїмося, щоб наше рішення не мало вигляд ультиматуму і не розбудило бунтарську вдачу Холлі, тому наразі сподіваємося на вашу мудрість та жит-тевий досвід. Допоможіть нам у цьому, — лагідно торкаю-чись руки матері, мовила Дейзі.

— Безумовно, голубонько, я поговорю з ним, — відгук-нулася місіс Неш.

— Отже, якщо ми згадали про Мілларда, — пристрас-но долучився до розмови Елфі, наче тільки й чекав нагоди висловитися з цього приводу, — чи не здається вам, місіс Джессі Неш, що цьому ледареві пора зайнятися чимось ко-рисним? Відколи не стало містера Томаса Неша, на ваші плечі ліг надто важкий тягар. Нам із Дейзі важко бачити

це. А ваш син, як бачу, продовжує жити, насолоджуючись своєю безтурботністю. Думаю, ви даремно так балуєте його. Інші старанні молоді джентльмени у його віці вже не просто будують плани, літаючи в рожевих хмарах, а самі кують своє щастя у рідній Британії або вирушають до її колоній, щоб нажити капітал. Деякі з них відважно поповнюють ряди нашої славетної армії, забезпечуючи себе не лише мундиром, що приваблює дам, а й поважним у суспільстві статусом британського військового. Я переконаний, що Мілларда треба напоумити на один із цих безпрограшних варіантів.

— О, містере Тейлор, я вдячна вам за турботу, — відповіла місіс Неш, розглядаючи портрет сина: його світле обличчя з виразними вилицями, розумні сірі очі, чудової форми брови, густе темне волосся, тонкий ніс та рідкі, але чіткої форми вусики, наче у справжнього офіцера. О, ті вусики з кожним роком робили юнака усе привабливішим та схожим на її коханого чоловіка в ті, тепер далекі роки юності Томаса. Відкладаючи мініатюру сина, вона додала: — Але хочу запевнити вас, що Міллард зовсім не ледар, як вам помилково здалося. Син мій ось уже кілька днів, як гідно веде справи садиби. І взагалі, він дуже змінився після смерті свого батька. Думаю, Міллард стане гідною опорою для мене. Ви знаєте, я завжди ціную ваші поради, але зараз дозволю собі не погодитися з вами. Більше того, якби Міллард вирішив вирушити до Індії, Канади або будь-якої іншої нашої колонії, я відмовляла б його від цієї затії. Так само я зробила б, якби дізналася про його намір вступити до армії. З мене, мій любий Елфі, досить і того, що два мої старші сини склали свої голови у далеких колоніях в ім'я державних інтересів. Міллард молодший із усіх моїх дітей, а тепер і єдиний син. Тому, хоч після смерті містера Неша справи наші серйозно погіршились, я не волю жертвувати останнім своїм хлопчиком заради якої-небудь матеріальної вигоди, а радше упокорюся долі й уріжу наші витрати.

— Боюся, місіс Неш, витрати вам доведеться урізати вже завтра, й так кожного наступного року, аж поки ви...

Мені б не хотілося спостерігати за вашим стрімким розоренням, це викличе у наших з Дейзі серцях лише непереборну гіркоту. Я, безумовно, не з тих людей, які стануть впливати на ваші рішення, натомість покірно погоджуся з вами. Однак, якщо ви дозволите, я так само, як і колись, ще до того, як ваш син узявся керувати садибою, дозволю собі й далі давати вам поради, безкорисливо пропонуючи свою допомогу. Наполягаю так лише тому, що розуміюся в цих справах набагато краще, ніж Міллард. Я готовий допомагати йому, аж поки він міцно не стане на ноги. А ще, місіс Неш, я все чекаю на вашу відповідь. Тож, чи готові ви нарешті продати ділянки земель, про які ми розмовляли минулого разу? Що в них цінного? Звичайно, могли би бути сімейні спогади, але ж їх нема. Я продовжую стверджувати, що краще би позбутися цих земель якомога скоріше. Вони вам не потрібні, однак їх продаж суттєво поліпшить ваше фінансове становище й дасть змогу зберегти іншу частину спадку. Бачу, ви досі ще не вирішили, як бути. Що ж, порадьтеся з Міллардом, якщо він нарешті вирішив вникнути у справи й полегшити вам життя. А тільки-но ми з Дейзі повернемося, відразу повідомте мені про своє рішення. Однак пам'ятайте: я вважаю, що ви дуже ризикуєте, допускаючи зволікання у цій справі.

— Містере Тейлор! — встаючи з місця, вимовила місіс Джессі Неш та, підійшовши до свого старого рояля і розглядаючи альбом з нотами, додала: — Я, не втомлюючись, дякую небесам за те, що ви такі добрі до мене. І все-таки ви маєте рацію, я не можу так швидко вирішити щодо цих земель. Мій чоловік радів, купивши їх. Я прислухаюся до вашої поради та обов'язково поговорю про цю справу зі сином. Погоджуюся, що йому і справді вже пора керувати не тільки садибою. Ваше ж заступництво та допомога, певна, додадуть йому сміливості й рішучості в усіх справах, якими йому тепер належить займатись. А після того, як ви переконали мене, що допомагатимете моему хлопчикові, мені кортить якомога швидше повідомити цю чудову новину і

йому. Дорогий мій Елфі, нумо, скажемо про це Мілларду відразу ж після обіду! Нехай він знає, що відтепер у всьому може покладатися на вас!

Містер Тейлор, на знак згоди, легко вклонився тещі й озирнувся на дружину, яка тільки-но й чекала на його погляд. Подружжя Тейлорів досягли у своїх стосунках такої високої духовної єдності, що чудово розуміли одне одного без зайвих слів. Зараз у погляді чоловіка Дейзі відчула заклик до допомоги й відразу ж підскочила до матері.

— Ах, ну досить цих розмов про справи! — немов утомившись від обговорювань, хитро вимовила молода жінка й натхненно додала: — Рідна матінко, а й насправді, нехай Міллард та Елфі займаються усіма нашими турботами. Якщо брат почне прислухатися до порад мого чоловіка, нам із вами залишиться міркувати тільки про музичні вечори Холлі й безтурботно готуватися до балів. Тож переконайте якомога скоріше, переконайте мого брата стати розсудливим і прийняти цю великодушну допомогу від мого Елфі!

— Так, моя люба, ти маєш слухність, — погодилася місіс Неш, широко усміхаючись та відкладаючи ноти.

Обличчя її провітлішало, як у ті, тепер далекі дні, коли вона завдяки своєму чоловікові не забивала свою прекрасну голівку різними клопатами, крім турбот про улюблених дітей. Цієї миті Елфі, підійшовши до вікна і помітивши, що мисливці вже повертаються, вимовив:

— Дідько! Як на мене, а полювання в них вийшло на славу!

Обидві жінки відразу ж підскочили до нього і спрямували свої погляди на вулицю.

До будинку наближалися двоє, їх супроводжував пес. Холлі, безтурботно стрибаючи навколо свого дядька, знов і знов артистично цілилася саморобним луком в уявні мішені. Купер радісно махав хвостом та дзвінко гавкав, по-своєму беручи участь у її грі. А Міллард, усміхаючись, захоплював забаву племінниці та гордо ніс багату здобич.

— Ах, матінко, ну ось, ви тільки-но погляньте... Холлі знов утратила свого капелюшка і розірвала гілками сукню, — почала скаржитися Дейзі, насупивши брови.

— Не турбуйся, люба, я відразу ж переговорю про це з Міллардом. Окрім того, вірю, що тільки-но зацікавлю нашу дівчинку музикою, то всі дурниці незабарно повилітають із її юної голівки, — поспішила заспокоїти свою доньку місіс Неш.

— Швидше б почати ці музичні уроки, — додав Елфі, поблажливо посміхаючись.

У глибині душі містер Тейлор був дуже задоволений тим, що його дочка навіть у полюванні була спритна й безстрашна. Він розумів, що подібне захоплення може стати їй у пригоді вже у недалекому майбутньому, звісно, якщо її обранець так само, як і Міллард, буде захоплюватися стрільбою. І напевно, саме завдяки цій замовчуваній його позиції Холлі щоразу відпускали з дядьком на полювання. Елфі, не бажаючи сперечатися з дружиною, робив вигляд, що начебто підтримує переконання коханої в цьому, насправді спірному для них, питанні.

— Будьте певні, уже в найближчі дні я підшукаю нашій крихітці гідного вчителя музики, — запевнила співрозмовників місіс Неш.

Усе ближче підходячи до будинку, Холлі нарешті сховала в кущах саморобний лук та, розуміючи, що мати буде незадоволена її виглядом, поспіхом обсмикнула сукню і заволодалася зі шовковим бантом, хоч якимось намагаючись упорядкувати розпатлане волосся. Вона все думала, як пояснити батькам, куди подівся її гарненький капелюшок і чому вона знову, після їхніх прохань «бути обережною», все-таки розірвала рукави вбрання.

— Коли ж відбувають твої батьки? — поцікавився Міллард, немов не зауважуючи її дій.

— Уже наступного тижня, дядьку.

— Певен, за їх відсутності ми добре пополюємо, — відповів Міллард, підморгнувши дівчинці.

Холлі пожвавішала й, підкликавши Купера, зашепотіла псові, немов боячись, що хтось може їх підслухати:

— Ти чув, хлопчику? Ото буде цікаво! Набагато цікавіше, ніж сидіти годинами за роялем і розучувати нудні музичні твори.

Пес, заглядаючи дівчинці в очі, лагідно лизнув їй руку.

Під час обіду всі хвалили страви з дичини, задоволено поїдаючи ніжне, майстерно приготовлене м'ясо птахів. Але хоч якими невимушеними були розмови під час трапези, після її закінчення місіс Неш і містер Тейлор запросили Мілларда до батьківського кабінету, що дало парубкові зрозуміти — його чекає серйозна бесіда. Тим часом Дейзі піднялася з Холлі на другий поверх. Вона збиралася почитати дочці на ніч, а також у черговий раз повідомити їй свою думку щодо тієї гидкої стрілянини з лука.

Наскільки понуро дівчинка слухала промову своєї матері, настільки ж пригнічено слухав і Міллард усе, що говорили його співрозмовники. Ні, звичайно, він сам повідомив неньку про те, що готовий долучитися до справ. Бажав полегшити їй життя, але ніяк не очікував, що Елфі при цьому продовжуватиме впливати на її рішення та ще і йому почне вказувати, як бути. Нехай Міллард і залишався ще занадто молодим і в багатьох питаннях недосвідченим, але він завжди був тямущим, завзятим і не терпів будь-чийого тиску. А рішення волів ухвалювати не кваплячись, попередньо зваживши всі «за» і «проти». Недаремно Томас Неш із усіх своїх синів лише у ньому, в Мілларді, бачив можливість здійснення своїх надій, про що не раз говорив. А оточений людьми, вірними ще його батькові, юнак був упевнений, що добре впорюватиметься з новими для себе справами. Отож, за таких умов надмірна увага містера Тейлора та його бажання брати участь у багатьох процесах лише дратували молодого містера Неша. Міллард навіть карав себе за те, що після смерті батька, вбитий горем, допустив зближення Елфі Тейлора зі своєю матір'ю. Юнакові не подобалося, що зять став її радником та відкрито впливав на усі її рішен-

ня. За цим обуренням Мілларда приховувалися як банальні ревності, так і небажання втрачати авторитет і владу в межах своїх володінь.

Під час розмови містер Тейлор, завжди уважний до будь-яких, навіть невеличких змін у настрої співрозмовника (це властиво подібним до нього натурам) не без жалю відзначив роздратування, з яким молодий спадкоємець слухав його. Під час спілкування Елфі намагався обрати правильний підхід до брата дружини, але дійшов висновку, що з цим молодим упертюхом не буде легко.

— Отже, Мілларде, після усього сказаного хочу ще раз звернути твою увагу саме на те, що коли ти перебрав усю відповідальність щодо ведення справ сім'ї і готовий долати труднощі, я, своєю чергою, маю намір простягнути тобі руку допомоги. Що, власне, ти вже й так зрозумів. Для мене стане великою честю, якщо ти не відмовиш мені у праві хоча б напочатку робити тобі зауваження і давати слухні поради. Ми з твоєю матір'ю віримо у твоє світле майбутнє й завжди готові підтримати тебе, — нарешті завершив довгу промову Елфі.

— Дякую, містере Тейлоре, — сухо відповів молодий Неш і, поглянувши на портрет батька в товстій золоченій рамі, що висів навпроти робочого стола, додав: — На щастя, мій отець теж дбав про мене. Тож саме з його волі служити мені залишилися три його довірені особи. Враховуючи це, Елфі, вам нема жодної потреби обтяжувати себе зайвим клопотом. Краще спокійно вирушайте у заплановану подорож і насолоджуйтеся нею разом із моєю прекрасною сестрою.

Містер Тейлор мляво посміхнувся і перевів погляд на місіс Неш, яка не змогла сховати свого подиву та досади, що проступили на її зблідлому обличчі. Жінка весь цей час була упевнена, що Міллард неодмінно зрадіє, якщо знайде в особі зятя надійного радника. Але він не зрадив. Тим часом Елфі, на відміну від своєї теці, не розгубився і мовив:

— Мілларде, однак, якщо ти раптом зміниш свою думку, я завжди до твоїх послуг. Життя навчило мене, що цінніше

мати одного тямущого радника з числа сім'ї, аніж десять, яких ти узяв на службу, — він поглянув на кишеньковий годинник і додав: — Отакої! Але що це я філософствую? Вже дуже пізно. Холлі, напевно, уже спить, а Дейзі, мабуть, не лягає, бо чекає на мене. Вибачте, але я змушений залишити вас.

— І насправді, пізно! — похопилася місіс Джессі Неш. — Мабуть, і я вже піду відпочивати.

Вони разом, немов двоє змовників, попрямували до виходу. Міллард провів їх сумним поглядом та вирішив затриматись у кабінеті, в тому місці, яке завжди любив і яке нині кожною річчю нагадувало йому про рідного батька, та болісно розривало серце від іще незабутого горя.

— Не хвилюйтеся, місіс Неш, — прошепотів Елфі, опинившись у коридорі. — Вважаю, ми зможемо переконати вашого сина не ігнорувати мою допомогу. Він іще молодий, упертий, але незабаром зрозуміє, що йому потрібно ще багато чому навчитись. А вчитися в мене, ну хіба то для нього не справжня удача? — зробивши паузу, містер Тейлор з гіркотою, що свідчила про його переживання і яку одразу відчула співрозмовниця, додав: — Але знаєте, під час бесіди з ним я відчув себе ніяково. Так, так. Мені здалося, ніби Міллард сердитий на мене за те, що я щиро прагну допомогти йому, захистити від можливих труднощів вас, мою вельмишановну тещу, і тим самим зробити щасливою мою кохану дружину.

— Ах, дорогий мій, він ще такий хлопчисько. Ви ж і самі щойно про це казали. Прошу, не приймайте його запал і пиху за чисту монету, — своєю чергою заспокоїла зятя місіс Неш.

Співрозмовники почали підійматися сходами. Незабаром десь у півмороці будинку, який поступово готувався до солодкого сну, їх кроки стихли.

А Міллард так і не пішов до себе. Він залишився у кабінеті та, прилігши на диван, з тугою почав роздивлятися об-

личчя батька, майстерно зображене на полотні. Як же йому тепер гостро не вистачало цієї стриманої, але, на подив, азартної людини. Вони з батьком не були дуже близькі, але, певно, лише через те, що один з них був іще молодий, легковажний, а інший — поважний, активний та поглинений справами і турботами. Томас Неш, відчуваючи потенціал сина, потенціал, який його захоплював, у жодному разі не прагнув тиснути на Мілларда. Бажаючи, щоби хлопчик «дозрів» сам. Звичайно, молодший Неш з радістю намагався задовольнити це бажання свого батька й із повною відповідальністю розпещеного ледаря насолоджувався полюванням і неробством.

Однак смерть Томаса Неша дуже змінила його сина. Потенціал, що всі ці роки дрімав у Мілларді, нарешті почав виявлятися і, зокрема, у його характері. Тож, напевно, саме тому, ще тільки вчора безтурботний молодик, а сьогодні вже відповідальний парубок, з повною зосередженістю узяв на себе ту відповідальність свого батька, завдяки якій їхня сім'я завжди гідно жила. Мілларду було нелегко, часом страшно, часом нудно, але він не міг у цьому зізнатися не тільки комусь, а навіть самому собі. Слава Богу, вдача Нешей із кожним новим днем дедалі сильніше пробуджувалась у його крові й наділяла дух необхідними тепер силою та завзятістю, і залишалось сподіватися, що незабаром — і щирим залученням до справ.

А зараз, коли настала ніч і всі звуки, що зранку оживляли стіни цього будинку, нарешті змовкли, Міллард у зреченій самотності все продовжував і продовжував віддаватися похмурих думкам. Тим часом інші члени сім'ї полягали спати, мріючи про щасливий наступний день. Слуги ж, радіючи годинам відпочинку, розійшлися по своїх кімнатках. І лише Купер, котрий, залишившись у спальні Холлі, все ще не спав так само, як і його господар. Пес тихо скавчав, зі сумом виглядаючи у вікно.